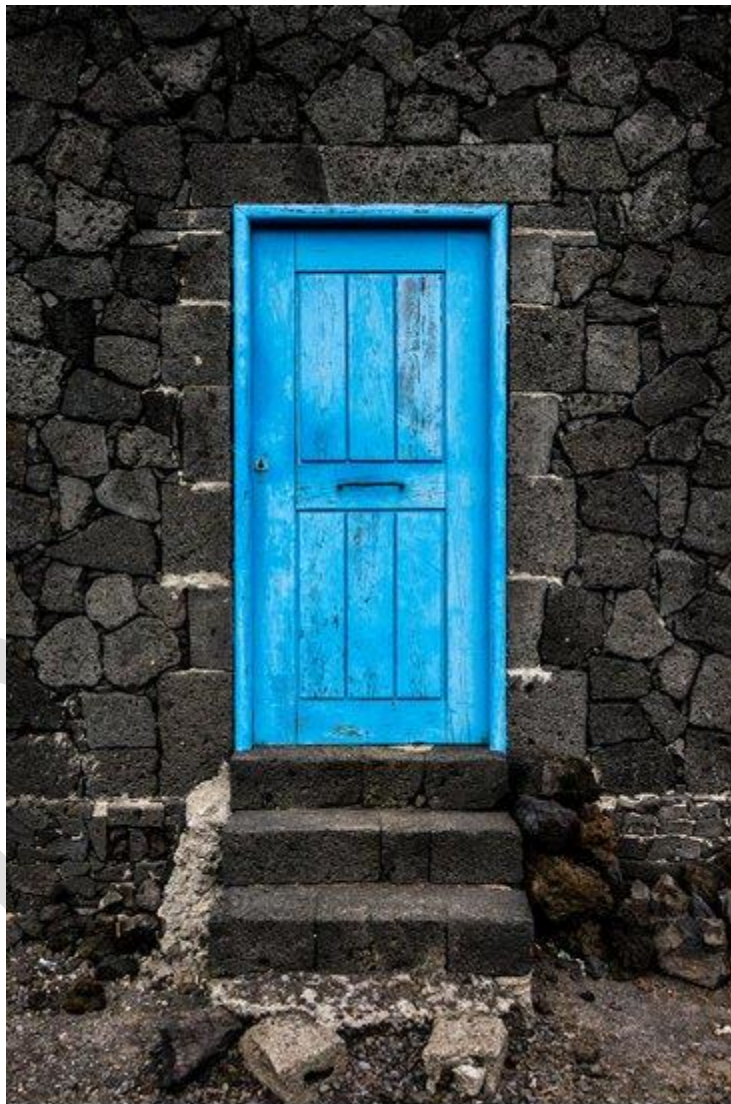

*Stefna í málefnum heimilislausra með miklar
og flóknar þjónustubarfir 2019 – 2025*

Reykjavíkurborg
Velferðarsvið

Heimildarskrá

Heimildarskrá	2
Leiðarljós	3
Framtíðarsýn	3
Meginstoðir stefnunnar.....	3
Stefna í málefnum heimilislausra með miklar og flóknar þjónustubarfir 2019 – 2025.....	4
Um stýrihópinn.....	4
Skilgreiningar	4
Inngangur	5
Áherslur, hugmynda- og aðferðafræði.....	7
Berskjaldaðir hópar	7
Skaðaminnkandi nálgun	8
Húsnæði fyrst (e. Housing first/HF).....	8
Heimilislausir í Reykjavík.....	9
Markmið og megináherslur	10
Aðgerðaáætlun.....	13
VIÐAUKI I: Hagsmunahópar á fundi velferðarráðs.....	19
VIÐAUKI II: Ethos skilgreining	20
VIÐAUKI III: Heimili og úrræði fyrir heimilislausla einstaklinga sem eru að ljúka áfengis-eða vímuefnaeðferð.....	21
Áfangaheimili fyrir einstaklinga sem hætt hafa vímuefnaneyslu.....	21
Úrræði/þjónusta sem leiða til skaðaminnkunar og er fyrir heimilislausla einstaklinga sem með miklar og flóknar þjónustubarfir.	22
Önnur úrræði.....	24
VIÐAUKI V.....	26
HEIMILDASKRÁ	26

Leiðarljós

Starfsfólk velferðarsviðs sem vinnur með heimilisláusum, sem og allt starfsfólk Reykjavíkurborgar, skal hafa það að leiðarljósi að sýna **virðingu** á öllum stigum þjónustunnar. Áhersla er á að efla og auka **sjálfsvirðingu** notandans, **valdefla einstaklinginn** og draga úr **fordómum** í samfélaginu. Öll þjónusta skal stuðla að framangreindum þáttum.

Framtíðarsýn

- Að allir íbúar hafi jöfn tækifæri til að lifa góðu og mannsæmandi lífi og enginn Reykvíkingur neyðist til að sofa úti.
- Að margbreytilegum þörfum borgarbúa verði mætt með sveigjanlegri og einstaklingsmiðaðri þjónustu, t.d. út frá kynbundnum þörfum og uppruna, sem veitt er af virðingu og fagmennsku.
- Að víðtækt samráð verði haft við notendur, stjórnvöld s.s. félagsmála- dóms- og heilbrigðisyfirvöld og frjáls félagasamtök.
- Að starfsfólk Reykjavíkurborgar sýni fagmennsku og frumkvæði í að leita bestu lausna með notendum. Að samstarf sé í öndvegi og Reykjavíkurborg nýti þau tækifæri sem bjóðast í nærumhverfinu og í samvinnu við aðrar stofnanir og frjáls félagasamtök.

Meginstoðir stefnunnar

Stefna þessi byggist á eftirfarandi fjórum stoðum:

Hugmyndafræði/aðferðafræði:

Skaðaminnkandi nálgun, sem þýðir að það eru ekki sett skilyrði fyrir þjónustu og húsnæði (e. Housing first/HF)

Notendur:

Mannvirðing, fagmennska, valdefling og virk þátttaka allra þeirra sem þjónustan snýr að.

Starfsfólk:

Viðhorf, þekking, reynsla og ánægja starfsfólks hefur áhrif á gæði þeirrar þjónustu sem veitt er.

Samfélag (samstarf og stöðugar umbætur):

Nýting þeirra tækifæra sem bjóðast í nærumhverfinu og samvinna við aðrar stofnanir og frjáls félagasamtök. Vöktun á aðstæðum þeirra sem á þjónustunni þurfa að halda.

Stefna í málefnum heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuþarfir 2019 – 2025

Um stýrihópinn

Eftirfarandi starfshópur, sem skipaður var með erindisbréfi, dags. 10. ágúst 2018, af Regínu Ásvaldsdóttur sviðsstjóra velferðarsviðs Reykjavíkurborgar, vann að gerð stefnunnar:

Heiða Björg Hilmisdóttir – fulltrúi Samfylkingarinnar, formaður

Alexandra Briem – fulltrúi Pírata

Egill Þór Jónsson – fulltrúi Sjálfstæðisflokksins

Elín Oddný Sigurðardóttir – fulltrúi Vinstri grænna

Kolbrún Baldursdóttir – fulltrúi Flokks fólksins

Kristjana Gunnarsdóttir – skrifstofustjóri, velferðarsviði

Þór Gíslason – forstöðumaður Gistiskýlisins

Faney Magnadóttir – lögfræðingur, velferðarsviði, starfsmaður

Ráðgefandi sérfræðingur: Hrafnhildur Ólöf Ólafsdóttir deildarstjóri á Þjónustumiðstöð Vesturbæjar Miðborgar og Hlíða.

Stýrihópurinn hefur starfaði frá 22. ágúst 2018 og haldið alls 14 fundi.

Stefnuna fengu eftirfarandi aðilar til umsagnar: Arndís Vilhjálmsdóttir og fl.,,,,,, (nöfn þeirra sem fá stefnuna til umsagnar verða tiltekin eða upplýsingar settar í viðauka).

Velferðarráð hélt tvo fundi þar sem kynntur var undirbúningur að mótun stefnunnar. Sá fyrri var haldinn þann 10. ágúst 2018, en þar mættu fulltrúar 29 hagsmunahópa sem fengu tækifæri til að koma á framfæri athugasemdum um tilvonandi stefnu í málefnum heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuþarfir. Síðari fundurinn var haldinn þann 20. febrúar 2019, þar sem kynnt var vinna stýrihópsins og hagsmunaaðilum var gefin kostur á að koma á framfæri athugasemdum. Á þann fund mættu fulltrúar 11 hagsmunahópa. Sjá þátttakendalista í viðauka I.

Stýrihópurinn boðaði og hitti marga gesti á fundum sínum, m.a. skrifstofustjóra öldrunar- og húsnæðismála velferðarsviðs, fulltrúa umhverfis- og skipulagssviðs, fulltrúa skrifstofu eigna- og atvinnuþróunar og fulltrúa Félagsbústaða, til að ræða húsnæðismöguleika. Einnig var rætt við sérfræðing á Árnastofnun og deildarstjóra gæða- og rannsókna á velferðarsviði Reykjavíkurborgar varðandi skilgreiningu á hugtökunum utangarðs og heimilislaus og skilgreiningu ETHOS á heimilisleysi.

Stýrihópurinn heimsótti Gistiskýlið að Lindargötu 48, Víðinesíð og Draumasetrið að Héðinsgötu 10 þann 5. október 2018. Hópurinn hitti forstöðumenn framangreindra úrræða og notendur sem á staðnum voru og fengu að kynna starfsemi og aðbúnaði.

Skilgreiningar

Árið 2005 setti framkvæmdastjórn Evrópusambandsins fram skilgreiningu á heimilisleysi (*European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*). ETHOS skilgreinir margvíslegar aðstæður sem flokkast undir heimilisleysi. Um er að ræða mjög breiða

skilgreiningu sem tekur tillit til ákveðinna þátta sem falla jafnt undir heimilisleysi og húsnæðisútlökun (housing exclusion).¹

Undir ETHOS skilgreininguna falla 13 þættir sem skiptast í fjóra flokka.² Að vera *á götunni* (*e. rooflessness*), að vera *húsnæðislaus*, að búa í *ófullnægjandi húsnæði* og að búa í *óöruggu húsnæði* (viðauki II). Stefna Reykjavíkurborgar nær til þeirra hópa sem búa á götunni eða í opinberu rými/aðstæðum, eru húsnæðislausir og þurfa að nýta neyðarskýli og/eða eru að ljúka stofnanavist innan þriggja mánaða (meðferðarheimili, stofnanavist), þ.e. heimilislausir með miklar og flóknar þjónustuparfir.

Hópurinn sem flokkast undir framangreinda skilgreiningu og sem fjallað er um í stefnu þessari einkennist af því að hafa af mismunandi ástæðum misst færni til að halda heimili og eiga samfelldan samanstað. Alvarleg fíkn og/eða geðrænn vandi eru einkennandi fyrir hópinn auk þroskafrávika, líkamlegra veikinda, sögu um áföll og félagslega erfiðleika. Samfara heimilisleysi eru fjárhagserfiðleikar og skortur á félagslegum tengslum við fjölskyldu og annað fólk algengir. Þrátt fyrir miklar og flóknar þjónustuparfir er ávallt mikilvægt að horfa til þeirra styrkleika sem sérhver einstaklingur býr yfir og nýta þá til þeirra einstaklingsbundnu úrlausna sem þörf er á hverju sinni.

Inngangur

Á fundi velferðarráðs þann 10. ágúst 2018 var samþykkt að móta stefnu í þjónustu velferðarsviðs við heimilislausa og/eða fólk sem skilgreint hefur verið sem utangarðs. Fyrri stefnumótun gildi út árið 2018.

Mikilvæg vinna hefur átt sér stað á síðustu árum meðal Evrópulanda um samræmingu mælinga á eðli og útbreiðslu heimilisleysis undir formerkjum ETHOS. Í samantekt á niðurstöðum þeirrar vinnu er lagt til að svokölluð ETHOS-light skilgreining verði lögð til grundvallar í rannsóknum og samanburði á heimilisleysi milli landa og kortlagningu á fjölda heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuparfir.³

Í þessari stefnu verður notast við hugtakið heimilislaus með miklar og flóknar þjónustuparfir í stað utangarðsfólks. Hugtakið utangarðsfólk hefur urm árabil verið notað til að skilgreina umræddan hóp fólks, sbr. t.d. stefnur Reykjavíkurborgar í málefnum utangarðsfólks 2008-2012 og 2014-2018. Hugtakið hefur hins vegar sætt gagnrýni síðustu ár. Ein af merkingum orðsins *utangarðs* er t.d. einstaklingur sem er jarðaður utan kirkjugarðs og fær því ekki sömu meðferð og flestir aðrir samborgarar. Orðið er því gildishlaðið.

Þegar fjallað er um heimilisleysi í þessari stefnu er stuðst við skilgreiningu Evrópusambandsins (ETHOS) þar sem er átt við einstaklinga sem glíma við margþættan vanda (vímuefna- og/eða geðrænan, þroskafrávik og/eða mikil áföll í lífinu) og búa við lengri eða skemmri óstöðugleika í búsetu og þarfnast margháttads stuðnings. Þeir eru yfirleitt með flóknar þjónustuparfir og

¹ Edgar, B., 2009. *European Review of Statistics on Homelessness. European Observatory on Homelessness*. FEANTSA; University of York, 2018. *Homelessness Services in Europe. EOH Comparative Studies on Homelessness*. Brussels.

² Reykjavíkurborg. *Stefna í málefnum utangarðsfólks 2014-2018*.

³ Busch-Geertsema, 2014. *Housing First Europe - Results of a European Social Experimentation Project*.

þarfnast því sérhæfðrar lágþröskulda þjónustu- og búsetuúrræða en í því felst að allar hindranir eru fjarlægðar í þeim tilgangi að auðvelda einstaklingum að nýta sér þjónustuna.

Ákvæði 1. mgr. 76. gr. stjórnarskrárinnar, með síðari breytingum, kveður á um að í lögum skuli öllum sem þess þurfa og búa við tilteknar aðstæður tryggður réttur til aðstoðar. Lög um féagsþjónustu sveitarfélaga nr. 40/1991 útfæra nánar þennan rétt til aðstoðar en þar er sveitarfélögum m.a. falið að bregðast við húsnæðisvanda íbúa þeirra.

Sveitarfélögum ber því samkvæmt lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga nr. 40/1991 og lögum um húsnæðismál nr. 44/1998 o.fl. að sinna málefnum heimilislausra. Stefnan og aðgerðaáætlunin byggir því á framangreindum lögum, jafnræðisreglu stjórnarskrárinnar, sbr. 65. gr. og mannréttindastefnu Reykjavíkurborgar en samkvæmt henni ber Reykjavíkurborg að tryggja þeim sem glíma við heilbrigðis- og félagsvanda aðgengi að þjónustu til jafns við aðra borgarbúa og að þjónustan sé án aðgreiningar.⁴

Stýrihópurinn fékk það hlutverk að móta heildstæða stefnu um þá þjónustu sem velferðarsvið veitir þeim hópi sem skilgreindur hefur verið sem utangarðs í samfélaginu. Eins og áður hefur verið nefnt þá er um að ræða fjölbreyttan hóp fólks en flestir eiga við vímuefna og/eða geðrænan vanda að stríða. Sérstaklega bar hópnum að huga að því að þjónusta við heimilislausa, svo sem húsnæði, viðeigandi heilbrigðisþjónusta og virkniþjálfun væri veitt á grunni faglegra og gagnreyndra aðferða og að þjónustan væri samþætt á milli stofnana ríkis og sveitarfélaga og frjálsra félagasamtaka. Einnig bæri að hafa til hliðsjónar skýrslur og rannsóknir sem gerðar hafa verið á þjónustu og mati á árangri hennar varðandi umræddan hóp.

Helstu verkefni stýrihópsins voru að:

- Skilgreina hugtök og sameinast um notkun þeirra.
- Greina stöðu heimilislausra í Reykjavík og þróun á undanförunum árum.
- Skilgreina þá þjónustu sem sveitarfélögum ber að sinna skv. lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga og þá þjónustu sem heilbrigðisyfirvöldum ber að veita.
- Móta stefnu og aðgerðaáætlun í málaflokknum fram til ársins 2025. Stefnan byggir m.a. á:
 - Tillögum samþykktum í borgarráði 31. júlí 2018.
 - Greiningu og kostnaðarmati á fyrirliggjandi þjónustu í Reykjavík.
 - Lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga og verkaskiptingu ríkis og sveitarfélaga.
 - Rannsóknum og samanburði á upplýsingum um þjónustu við þennan hóp á Norðurlöndum og víðar.
 - Móta áfangaskipta aðgerðaáætlun. Í forgangi er mótun tillagna sem hafa að markmiði að stytta biðlista eftir sértækum úrræðum fyrir umræddan hóp.

Við vinnslu þessarar stefnu var staða heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuþarfir rýnd meðal annars á Norðurlöndum. Áhersla var á stefnur sem borið hafa mælanlegan árangur. Áberandi voru stefnur sem byggja á skaðaminnkandi nálgun og hugmyndafræði „*Housing first*” (Húsnæði first/HF) og nánú samstarfi ríkis og sveitarfélaga. Ákveðið var að horfa til þessara þátta við mótun stefnunnar og mikilvægi samstarfs ríkis, sveitarfélaga og frjálsra félagasamtaka.

⁴ Reykjavíkurborg, 2016. *Mannréttindastefna Reykjavíkurborgar*.

Stefnuskjal þetta er byggt upp á markmiðum, aðgerðum og mælikvörðum. Aðgerðir eru kostnaðarmetnar eftir bestu vitund á þeim tíma sem skjalið er ritað og skulu ábyrgðarmenn málaflokksins rýna hann reglulega m.t.t. framvindu.

Stefna þessi er ein af þeim stefnum sem litið er til við gerð húsnæðisstefnu Reykjavíkurborgar.

Áherslur, hugmynda- og aðferðafræði

Berskjaldaðir hópar

Á undanförunum árum hefur komið fram krafa um að sú þekking sem til er um mismunandi þarfir kynja, hópa og einstaklinga sé nýtt í skipulagningu vímuefnamedferða, stefnumótunar og uppbyggingu þjónustunnar almennt.⁵ Uppbygging þjónustu við heimilislausa í Reykjavík hefur á undanförunum árum frekar verið til þess fallin að mæta þörfum karla en kvenna. Ástæðan kann að vera að rannsóknir á þörfum einstaklinga með vímuefnavanda hafa verið gerðir á karlmönnum og blönduðum hópum. Húsnæðisvandi kvenna er oft dulinn og tilraunir til að mæta þörfum þeirra með sérstökum úrræðum hafa ekki borið nægjanlegan árangur.⁶ Vandí kvenna er einnig oft mjög flókin. Það fylgir þeim oft mikil áfallasaga úr æsku, hegðunarvandi og vanræksla. Þær hafa margar hverjar farið að nota vímuefni mjög snemma á lífsleiðinni með ákveðnum afleiðingum á líf þeirra. Konur eru einnig oft í þeim aðstæðum að vera upp á ofbeldismenn komnar varðandi vímuefni. Þær hafa allar þurft að ganga nærri sér til að fjármagna vímuefnaneyslu og þurfa stuðning og skilning á því, eru mjög útsettar fyrir ofbeldi og eru jaðarsettar í félags- og heilbrigðiskerfinu. Þær þurfa skjól og öryggi þar sem þeim er mætt á þeirra forsendum.

Í rannsókn Ásu Guðmundsdóttur, sálfræðings um aðstæður íslenskra kvenna í vímuefnamedferð kom fram að helmingur kvennanna sem tók þátt í rannsókninni hafði orðið fyrir kynferðislegu ofbeldi í æsku og andleg vanlíðan var aðal ástæða þess að þær leituðu sér meðferðar.⁷ Í rannsókn á vegum Rannsóknarstofu í jafnréttisfræðum við Háskóla Íslands í samstarfi við Rótina (félags um málefni kvenna með áfengis- og fíknivanda) um konur sem höfðu farið í vímuefnamedferð kom m.a. fram að rúmlega helmingur þáttakenda hafði upplifað andlegt ofbeldi á heimili sínu í æsku sem og kynferðislegt ofbeldi. Um 70% sögðu að skort hefði á ást og umhyggju í uppvextinum.⁸

Ljóst er að brýn þörf er fyrir húsnæðisúrræði sem sérstaklega taka mið af þörfum kvenna en mikilvægt er að jafna stöðu kynjanna hvað varðar þjónustu og úrræði. Í aðgerðaráætlun með stefnunni er tilgreint nánar hvaða úrræði verða sett á fót fyrir bæði konur og karla.

Umsækjendur um alþjóðlega vernd er hópur sem hefur verið undanskilinn í rannsóknum velferðarsviðs við talningu á heimilislausum og er því sjónum ekki sérstaklega beint að honum við gerð þessarar stefnu. Um leið og umsækjandi hefur fengið viðurkenningu á stöðu sinni sem flóttamaður, ríkisfangslaus einstaklingur eða fengið dvalarleyfi, er sá hinn sami, sé hann heimilislaus, tekinn með í slíkri talningu líkt og aðrir ríkisborgarar. Það sama á við hóp erlendra ríkisborgara utan EES sem ekki eiga lögheimili á landinu. Í kortlagningu velferðarsviðs á fjölda

⁵ *The United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2018. Women and Drugs: Drug use, drug supply and their consequences* (United Nations publication, Sales No. E.18.XI.9). Sótt af: https://www.unodc.org/wdr2018/prelaunch/WDR18_Booklet_5_WOMEN.pdf.

⁶ Bretherton and Pleace, 2018. University of York, Center for Housing Policy. *Women and rough sleeping, a critical review of current research and methodology*.

⁷ Ása Guðmundsdóttir, I(1995) Íslenskar kvennarannsóknir – Erindi flutt á ráðstefnu í október 1995, ritstj. Helga Kress og Rannveig Traustadóttir, útg. Rannsóknastofa í kvænnafræðum).

⁸ Rannsóknarstofu í jafnréttisfræðum

og högum utangarðsfólks frá 217 kom fram að hlutfall einstaklinga af erlendum uppruna stóð svo til í stað á milli árána 2012 og 2017 en um 12% töldust tilheyra þeim hópi árið 2017. Hins vegar hafði . rúmlega helmings fjölgun hafði átt sér stað á frá árinu 2009 á fjölda einstaklinga af erlendum uppruna. Flestir einstaklingar af erlendum uppruna voru frá Póllandi.

Skaðaminnkandi nálgun

Hugmyndafræði skaðaminnkunar felst í að draga úr skaðlegum áhrifum vímuefnaneyslu á notendur vímuefna, fjölskyldur þeirra, nærsamfélagið og samfélagið í heild. Það sem einkennir þessa leið er áherslan á að fyrirbyggja skaða fremur en að fyrirbyggja sjálfa notkunina. Þannig hefur skaðaminnkun sterka skírskotun til lýðheilsu og mannréttinda. Á fundi velferðarráðs Reykjavíkurborgar þann 28. apríl 2016 var lögð fram eftirfarandi bókun:

„Velferðarráð leggur áherslu á að skaðaminnkandi hugmyndafræði sé höfð til hliðsjónar á öllum starfsstöðvum sviðsins sem þjónustar utangarðsfólk og fíkla, eftir því sem við á.“⁹

Aðgengi að gagnreyndri meðferð er mikilvægt fyrir fólk með vímuefnavanda en hugmyndafræð skaðaminnkandi nálgunar gengur út frá því að margir sem nota vímuefni eru ófærir um eða vilja ekki hætta notkun þeirra. Það er því mikilvægt að aðstoða einstaklinga sem neyta vímuefna við að lágmarka áhættu og skaða af áframhaldandi notkun. Skaðaminnkun aðstoðar fólk til bata á eigin forsendum. Nauðsynlegt er því að upplýsingar um skaðaminnkun og skaðaminnkandi þjónustu og önnur inngríp séu til staðar í samfélaginu til að hjálpa við að halda fólk sem notar vímuefni sem heilbrigðustu og öruggu.¹⁰

Húsnæði fyrst (e. Housing first/HF)

Húsnæði fyrst (HF) er húsnæðislíkan sem er notað víða um heim og miðar að því að þjónusta fólk sem vegna geðrænna vandamála, frávika í þroska, vímuefnavanda eða annarra ástæðna á sögu um erfiðleika við að halda heimili og hefur mikla og flókna þjónustuþörf. Áhersla er á lágþröskuldaumhverfi sem byggir á gildum skaðaminnkunar. Aðferðin var þróuð í Bandaríkjunum um miðjan tíunda áratug 21. aldar, telst gagnreynd og er nú notuð alþjóðlega sem aðal hugmyndafræði í þjónustu við heimilislaust fólk. Líkanið byggir á þverfaglegri nálgun sem gengur út frá því að húsnæði sé grunnþörf og teljist til mannréttinda. Aðeins þegar þessari grunnþörf sé mætt, geti einstaklingurinn ráðið við aðrar áskoranir. Heimili er því forsenda fyrir árangri vímuefnamedferðar eða meðferðar við geðrænum vanda. Líkanið er mjög notendamiðað þar sem notandinn getur haft áhrif á hvar hann vill búa og ákveður hvaða þjónustu hann þiggur.¹¹

Stýrihópurinn telur mikilvægt að Reykjavíkurborg setji sér skýra stefnu hvað varðar útfærslu og innleiðingu á HF á Íslandi. Mikilvægt er að koma á fót samstarfsnefnd ríkis, sveitarfélaga og félagasamtaka sem hafi þann tilgang að skipuleggja innleiðingu HF með það að markmiði að komast fyrir heimilisleysi á Íslandi. HF þjónusta hefur skilað meiri árangri víða um heim en áður hefur náðst til að draga úr langtíma heimilisleysi. Jafnframt leiðir þjónustan til betri

⁹ <http://reykjavik.is/fundargerð/fundur-nr-285-0>.

¹⁰ Skýrsla heilbrigðisráðherra um mótun stefnu til að draga úr skaðlegum afleiðingum og hliðarverkunum vímuefnaneyslu, til aðstoðar og verndar neytendum efnanna og félagslegum réttindum þeirra, aðstandendum og samfélaginu í heild. (Lög fyrir Alþingi á 145. löggjafarþingi 2015-2016).

¹¹ Norwegian Ministries, 2014. *Housing for welfare National strategy for housing and support services (2014-2020)*.

lífsgæða þjónustupega og aðstandenda, dregur úr álagi á nærsamfélag, stofnanir ríkis og sveitarfélaga og dregur þar með úr kostnaði.¹²

Heimilislausir í Reykjavík

Velferðarsvið Reykjavíkurborgar hefur staðið að rannsóknum á fjölda og högum heimilislausra í Reykjavík frá árinu 2009. Slíkar rannsóknir eru mikilvægar til að kortleggja og meta þarfir fyrir þjónustu á hverjum tíma. Árið 2009 var í fyrsta sinn gerð kortlagning á þörfum þeirra sem töldust utangarðs og/eða heimilislausir í Reykjavík. Árin 2012 og 2017 var kortlagning endurtekin og taldist alls 121 einstaklingur utangarðs árið 2012 en 349 árið 2017 (með fyrirvara um ólíkan fjölda þátttakenda sem tók þátt í rannsókninni). Skilgreining félagsmálaráðuneytisins frá árinu 2005 var notuð í rannsókninni auk sex þátta (af þrettán) ETHOS-skilgreiningarinnar á heimilisleysi (sjá viðauka II). Hér eftir verður varpað ljósi á lykiltölur úr rannsókninni 2017.

Í byrjun árs 2017 var fjöldi þeirra sem höfðust við á götunni 76 einstaklingar eða um 21%, 118 einstaklingar gistu í gistiskýlum eða um 33%, 153 kváðust búa við ótryggar aðstæður, eða um 42%. Fimmtíu og átta einstaklingar voru sagðir búa í langtímabúsetuúrræðum.

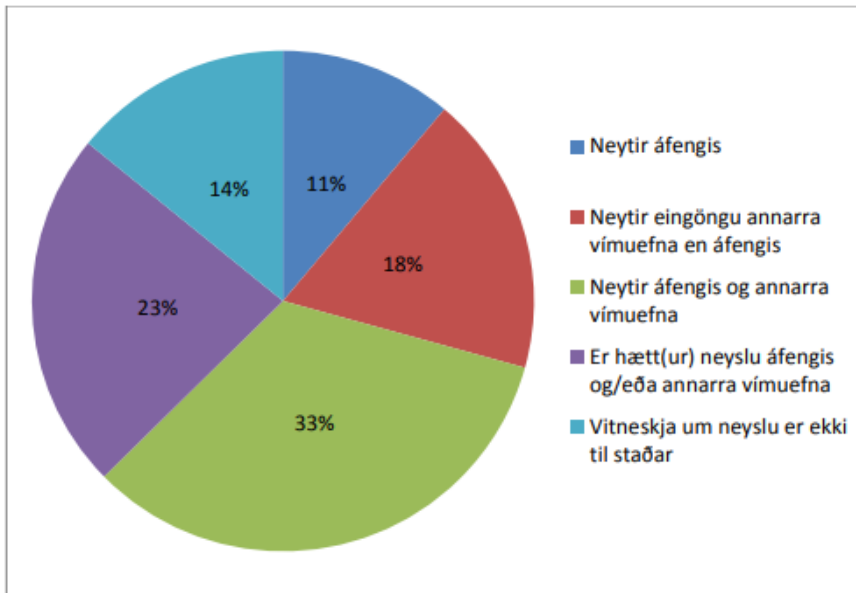
Aukning var á meðal ungra einstaklinga 18-30 ára en 91 einstaklingur var í þeim hópi eða 28%. Í aldurshópi 31-40 ára voru 72 einstaklingar eða 20,6%.

Aldur	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi karla	Fjöldi kvenna
18–20 ára	7	2%	5	2
21–30 ára	91	26%	54	37
31–40 ára	72	21%	47	25
41–50 ára	56	16%	39	17
51–60 ára	49	14%	37	12
61–70 ára	22	6%	18	4
71–80 ára	3	1%	3	0
Ekki vitað	49	14%	35	11
Samtals	349	100%	238	108

Tafla 1: Aldur og kynjaskipting.

Af 349 einstaklingum voru 227 sem neyttu áfengis og/eða annarra vímuefna að staðaldri. Af þeim neytti 121 bæði áfengis- og annarra vímuefna. Hlutfall karlmannna var 68% en hafa ber í huga að birtingamynd heimilisleysis kvenna er oft dulin eins og fram hefur komið. Fjörutíu einstaklingar sögðust neyta eingöngu áfengis að staðaldri og 66 einstaklingar sögðust neyta einungis annarra vímuefna. Af hópnum voru 85 einstaklingar hættir neyslu áfengis og annarra vímuefna og í tilfelli 51 einstaklings var vitneskja um neyslu ekki til staðar.

¹² Y-Foundation, 2017. *A Home of Your Own. Housing First and ending homelessness in Finland*; Norwegian Ministries, 2014. *National strategy for housing and support services (2014-2020)*; Pleace, Culhane, Granfelt and Knutagård, 2015. *Reports of the Ministry of the environment. The finish homelessness strategy. An international review*

Mynd 1: Neysla áfengis og/eða annarra vímuefna.

Í niðurstöðu rannsóknarinnar kom einnig fram að vandi þessa hóps væri fyrst og fremst heilbrigðisvandi, þ.e.a.s. geðrænn og áfengis- og annar vímuefnavandi. Þá fjölgaði langtímaúrræðum fyrir heimilislauða milli ára en þó ekki hlutfallslega.¹³

Markmið og megináherslur

Í eftirfarandi kafla verður fjallað um markmið og megináherslur stefnunnar. Rannsóknir sýna að draga má úr afleiðingum heimilisleysis með inngrípum sem bæta stöðugleika einstaklinga í búsetu. Þeir þættir sem eru taldir hafa mest áhrif á stöðugleika í búsetu er markviss nærþjónusta veitt af fagfólki. Þar á meðal er hlutverk málstjóra, eða fagaðila sem heldur utan um helstu þræði þjónustunnar, sterkt í allri þjónustukeðju. Húsnæði þarf að vera til staðar hvort sem það er til skemmri eða lengri tíma.¹⁴ Þjónusta við umræddan hóp er því flókin og margþætt og krefst aðkomu og samstarfs margra aðila. Það er forgangsmál að leysa húsnæðisvandann, veita heilbrigðisþjónustu, annast meðferð vegna neyslu, auka getu og þjálfna færni, aðstoða við að leysa úr fjárhagsvanda og byggja upp tengslanet einstaklinga. Þetta kallar á náð samstarf milli félagsþjónustu, heilbrigðisþjónustu, Fangelsismálastofnunar og fleiri stofnana samfélagsins.

Mikilvægt er að öll samskipti og vinna með heimilislausum einstaklingum séu byggð á faglegri nálgun og taki mið af gagnreyndum aðferðum. Áhersla er lögð á gagnkvæma virðingu og skilning í samskiptum við heimilislauða og að ávallt sé haft samráð við einstaklingana þegar ákvarðanir eru teknar í þeirra málum.

Markmið stefnunnar eru:

Yfirmarkmið A. Að enginn neyðist til að sofa úti

Sveitarfélögum ber skylda til að veita íbúum sínum aðstoð þegar þeir geta ekki leyst úr húsnæðisvanda sínum sjálfir og því ber að stefna að því að enginn neyðist til að sofa úti. Í því skyni þarf að tryggja nægan fjölda neyðarrýma og meta þörf á bráðabirgðahúsnæði fyrir fólk á meðan unnið er að varanlegri lausnum fyrir hvern og einn einstakling. Útbúa þarf

¹³ Elín Sigríður Gunnsteinsdóttir, 2017. *Kortlagning á fjölda og högum utangarðsfólks í Reykjavík.*

¹⁴ Munthe-Kaas, Berg og Blaasvær, 2018. *Effectiveness of interventions to reduce homelessness.*

viðbragðsáætlanir til að bregðast við í neyð þegar spáð er kuldakasti eða óveðri sem er þess eðlis að hætta sé á ofkælingu og/eða alvarlegum slysum hjá þeim sem eiga hvergi höfði sínu að halla og vilja ekki nýta þjónustu neyðarskýla. Slíkar viðbragðsáætlanir byggja á samvinnu allra viðbragðsaðila í Reykjavík, bráðamóttöku Landspítala Háskólasjúkrahúss, lögreglu, Rauða krossins, forsvarsmanna tjaldsvæða, Vettvangs- og ráðgjafateymis Reykjavíkurborgar (VoR-teymis) og neyðarúrræða fyrir heimilislausa.

Yfirmarkmið B. Að enginn þurfi að dvelja lengi í neyðarhúsnæði.

Einn aðalþátturinn í að draga úr líkum á heimilisleysi er að tryggja framboð á fjölbreyttu húsnæði á viðráðanlegu leiguverði. Neyðarhúsnæði á að vera lágþröskuldarúrræði en tryggja þarf nægt framboð af öðru hentugu húsnæði í samræmi við þarfir hvers og eins. Skilgreina þarf það ferli sem fer í gang þegar nýr einstaklingur kemur inn í neyðarhúsnæði til að tryggja að viðkomandi fái þá þjónustu sem hann þarf á að halda.

Yfirmarkmið C. Að enginn sem er heimilislaus útskrifist af stofnun eða verði borinn út úr húsnæði án þess að annað úrræði standi til boða.

Húsnæði þarf að vera til staðar hvort sem það er til skemmri eða lengri tíma en til þess að einstaklingar með miklar og flóknar þjónustuþarfir geti haldið heimili þarf að tryggja samfellu í þjónustu og að félags- og heilbrigðisþjónusta sé veitt í nærþjónustu. Slíkar forvarnir auka líkur á því að heimilislausir einstaklingar geti haldið heimili. Mikilvægt er að stofnanir vinni saman að því að hafa yfirsýn yfir þá heimilislausu einstaklinga sem eru að koma úr meðferð, stofnavist eða af áfangaheimili.

Þeir einstaklingar sem hafa verið bornir út af heimilum sínum eða hafa misst húsnæði sitt eiga oft í miklum erfiðleikum með innkomu á leigumarkað. Forvarnir gegn útburði og húsnæðismissi eru því mikilvægt skref til að koma í veg fyrir heimilisleysi og mikilvægt er að vera vakandi fyrir áhættuþáttum sem oft leiða til útburðar eða missis húsnæðis. Brýnt er að einblína sérstaklega á barnafjölskyldur í þeim efnu¹⁵ og ungmenni sem eru í áhættu á heimilisleysi og eru til meðferðar hjá barnaverndaryfirvöldum.

Yfirmarkmið D. Að efla samstarf við notendur.

Mikilvægt er að stuðla að virkni og aukinni þátttöku heimilislausra í samfélaginu. Styrkja þarf samskipti heimilislausra við aðra til að efla félagslega stöðu þeirra og getu til að stunda vinnu, áhugamál og/eða virkni. Efla þarf notendasamráð svo að rödd notenda heyrir og sjónarmið þeirra komist á framfæri. Litið verði til gagnreyndra aðferða á sviði notendasamráðs og valdeflingar, t.d. með kvarða sem mæla valdeflandi þætti¹⁶ og árangursmats sem nefnt hefur verið „*Recovery Star/ Outcome Star*” og metur m.a. skilning og innsæi einstaklingsins á eigin stöðu og aðstæðum og þátttöku og valdeflingu hans í átt að aukinni virkni.¹⁷

Yfirmarkmið E. Að efla forvarnir og samfélagið.

Mikilvægt er að koma á langtímaforvörnum við heimilisleysi.¹⁸ Í þeim tilgangi þarf að skilgreina áhættuvísu sem koma fram í málaskrá velferðarsviðs og Barnaverndar ásamt tímanlegum og viðeigandi inngripum. Efla þarf samstarf Barnaverndar og þjónustumiðstöðva

¹⁵ Socialstyrelsen, 2010. *En fast punkt: Vägledning om boendelösningar för hemlösa personer.*

¹⁶ Ibrahim og Alkire, 2007. *Agency and Empowerment. A proposal for internationally comparable indicators.*

Ibrahim S. og Lkire S., 2007. *Agency and Empowerment: A proposal for internationally comparable indicators.* OPHI Working Paper Series

¹⁷ <http://www.outcomesstar.org.uk/>

¹⁸ *Áætlun um breytingu á skipulagi og framkvæmd þjónustu fyrir utangarðsfólk*, 2017.

sem tryggir þjónustukeðju við þá einstaklinga sem eru til meðferðar Barnaverndar við sjálfræðisaldur og skoða þarf hvernig best verður komið til móts við húsnæðisþarfir þeirra.

Auka þarf samtal við samfélagið um heimilisleysi og mikilvægi þess að fólki bjóðist viðeigandi þjónusta og mæti skilningi í samfélaginu. Liður í því væri að vekja athygli á heimilisleysi t.d. með því að fjalla sérstaklega um það á alþjóðadegi geðheilbrigðis en sami dagur er alþjóðadagur heimilislausra.

Yfirmarkmið F. Að tryggja starfsfólki öruggt og heilsusamlegt starfsumhverfi og stuðning og tækifæri til endurmenntunar.

Mikilvægt er að hlúa vel að starfsmönnum sem vinna í tilgreindum úrræðum sem þjónusta heimilislausra. Gæta ber að öryggi starfsmanna með því að hafa viðunandi starfsaðstöðu sem hentar hverri starfsstöð fyrir sig. Þeir sem sinna nærþjónustu við jaðarsetta einstaklinga og einstaklinga með áfallatengd vandamál eru í aukinni hættu á að upplifa óbein áhrif áfalla (e. secondary traumatic stress) og kulnun (e. burnout) ef ekki er hugað að viðeigandi þjálfun og stuðningi í starfi. Mikilvægt er að leggja áherslu á einstaklingsbundinn stuðning og starfsaðlögun, skipulagða þjálfun og viðeigandi starfsumhverfi.

Yfirmarkmið G. Að efla samstarf við stjórnvöld, s.s. heilbrigðis, dóms og félagsmálayfirvöld og frjáls félagasamtök

Leitast verður eftir því að af hálfu Reykjavíkurborgar að efla samstarf við stjórnvöld og sérstaklega varðandi heilbrigðisþjónustu, en heimilislausir einstaklingar glíma oft við mikinn heilbrigðisvanda sem hefur félagslegar afleiðingar í för með sér. Heildstæð þjónusta er forsenda árangurs en ljóst er að heilbrigðisþjónusta er á ábyrgð ríkisins og því verður að nást samstaða um nauðsynlegar úrbætur. Samstarf við frjáls félagasamtök er einnig mikilvægt til dæmis um viðeigandi úrræði og virkni til að efla sjálftraust og auka lífsgæði heimilislausra einstaklinga.

Æskilegt væri að í hverju húsnæðisúrræði sem stendur heimilislausum til boða sé sértæk heilbrigðisþjónusta í nærumhverfi og virkniúrræði. Slíkt leiðir til bættrar heilsu viðkomandi einstaklinga og betri líðan sem skilar sér í auknum lífsgæðum viðkomandi.

Félags- og jafnréttismálaráðherra skipaði stýrihóp í desember 2018 um málefni utangarðsfólks en gert er ráð fyrir því að hópurinn skili tillögum til ráðherra í maí 2019. Reykjavíkurborg og Samband íslenskra sveitarfélaga eru með sinn hvorn fulltrúann í umræddum stýrihópi. Hlutverk hópsins er að skoða þær ábendingar, hugmyndir og tillögur sem borist hafa frá Umboðsmanni Alþingis, Velferðarvaktinni og Reykjavíkurborg varðandi málefni utangarðsfólks. Þar á meðal tillögur um að koma upp dagdvöl, bæta aðgengi að meðferð við vímuefnavanda, fjölga áfangaheimilum, útvega atvinnutækifæri og koma upp hjúkrunarrýmum fyrir eldra utangarðsfólk,¹⁹ Stefnt skal að samstarfi milli Reykjavíkurborgar og ríkisins og að framangreindar tillögur verði að veruleika.

Yfirmarkmið H. Að stuðla að auknum rannsóknum á málefnum heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuparfir.

Á Íslandi hafa málefni heimilislausra almennt ekki verið rannsökuð fyrir utan þær rannsóknir sem velferðarsvið Reykjavíkurborgar hefur staðið fyrir. Mikilvægt er að Ísland verði samanburðarhæft við önnur lönd hvað rannsóknir og úrræði fyrir heimilislausra varðar og stefnumörkun og þróun þjónustu taki mið af alþjóðlegu samhengi. Hagkvæmt er að meta stöðu

¹⁹ Kjarninn, 2019. *Heimilislausum fjölgað um 95% í Reykjavík á fimm árum.*

málaflokksins á hverjum tíma til að hægt sé að greina hvað betur má fara og vinna markvisst að því að gera betur.

Aðgerðaáætlun

Í aðgerðaáætluninni sem hér fer á eftir eru sett fram markmið, mælikvarðar og aðgerðir. Undir hverju markmiði, sem orðað er á almennan hátt, eru sértækir mælikvarðar og markmið þar um. Áhersla er lögð á að velja mælikvarða sem gefa hugmynd um framvindu mála á hverju sviði fyrir sig og reynt að finna jafnvægi milli þess að mælikvarði mæli þau markmið sem eru undirliggjandi en einnig að gagnasöfnun og úrvinnsla verði ekki of íþyngjandi. Valdir eru mælikvarðar sem velferðarsvið getur haft áhrif á. Auk mælikvarðanna hafa verið skilgreindar aðgerðir, ein eða fleiri, sem taldar eru stuðla að því að ná markmiðunum. Við val á aðgerðum hefur verið horft til þátta sem snerta Reykjavíkurborg á beinan hátt. Við hverja aðgerð er tilgreindur ábyrgðaraðili, kostnaður og hvenær aðgerðin á að hafa komið til framkvæmda. Lögð er áhersla á að tengja stefnumótunina fjárveitingum með kostnaðarmati.

Velferðarsvið Reykjavíkurborgar ber yfirábyrgð á innleiðingu stefnunnar, árangursmati samkvæmt mælikvörðum og endurskoðun hennar.

Stýrihópurinn leggur til að verkefnahópur um málefni heimilislausra hafi það hlutverk að tryggja að unnið verði markvisst að innleiðingu stefnunnar og þeim aðgerðum sem lagðar eru til. Verkefnahópurinn hefur einnig það hlutverk að upplýsa velferðarráð ef breytingar verða á högum heimilislausra í Reykjavík og að leggja fyrir ráðið einu sinni á ári stöðu aðgerðaáætlunarinnar m.a. með tilliti til endurskoðunar hennar (viðauki??).

YFIRMARKMIÐ A: AÐ ENGINN NEYÐIST TIL AÐ SOFA ÚTI

Markmið A1: Að öllum sem þess þurfa bjóðist að gista innanhúss.

Aðgerð A1-1: Að 15 neyðarrými fyrir unga vímuefnaneytendur verði opnað.

Ábyrgð: Þjónustumiðstöð Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða.

Tímaáætlun: 2019

Aðgerð A1-2: Að stofnaður verði formlegur samráðshópur aðila í nærþjónustu til að vakta ástand og staði í Reykjavík og vinni m.a. að því að útbúa neyðaráætlanir.

Ábyrgð: Þjónustumiðstöð Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða.

Tímaáætlun: 2019.

YFIRMARKMIÐ B: AÐ ENGINN ÞURFI AÐ DVELJA LENGI Í NEYÐARHÚSNÆÐI

Markmið B1: Að fyrir liggi sérstök húsnæðisáætlun til 5 ára vegna fyrir heimilslausa með miklar og flóknar þjónustuþarfir.

Aðgerð B3-1: Að meta þörf á bráðabirgðahúsnæði (e. transitional housing) sem tekur sérstaklega mið af þörfum heimilslausra kvenna, þörf fyrir ný smáhýsi, á bráðabirgðahúsnæði og nýjum smáhýsum og neyðarskýlum

Ábyrgð: Skrifstofa öldrunar- og húsnæðismála í samstarfi við Þjónustumiðstöð Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða.

Tímaáætlun: 2021.

Markmið B1: Að rýmum í sértæku húsnæði fyrir heimilislauða með miklar og flóknar þjónustuparfir verði fjölgað.

Aðgerð B1-1: Að úthlutað verði í 20-25 smáhýsi.

Ábyrgð: Skrifstofa öldrunar- og húsnæðismála.

Tímaáætlun: 2019-2020.

Aðgerð B1-2: Að Félagsbústöðum verði falið aukning á kaupum á félagslegu leiguhúsæði um 11 íbúðir sem úthlutað verði í HF þjóustu. Um aukningu er að ræða frá áður samþykktum kaupum.

Ábyrgð: Skrifstofa öldrunar- og húsnæðismála.

Tímaáætlun: 2020-2023.

Aðgerð B1-3: Að Félagsbústöðum verði falið að kaupa 9 samliggjandi íbúðir fyrir konur þar sem veitt verður sólarhringsþjónusta..

Ábyrgð: Skrifstofa öldrunar- og húsnæðismála.

Tímaáætlun: 2020-2023.

Aðgerð B1-34 Að opnaður verði íbúðarkjarni, sem hluti af uppbyggingaráætlun sértæks húsnæðis fyrir fatlað fólk, fyrir sex tvígreindar konur²⁰

Ábyrgð: Skrifstofa öldrunar- og húsnæðismála og þjónustumiðstöð Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíðar.

Tímaáætlun: 2019-2020.

Aðgerð B1-45 Að stofnað verði til viðræðna við heilbrigðisráðuneytið um hjúkrunarrými fyrir 10-20 konur og karla með miklar hjúkrunarþarfir.

Ábyrgð: Skrifstofa öldrunar- og húsnæðismála.

Kostnaður: Kostnaður í formi daggjalda hjá ríkinu. Óvissa með kostnað vegna húsnæðis.

Aðgerð B1-5: Að komið verði á nýju áfangaheimili Reykjavíkurborgar í Víðinesi með möguleika á langtímabúsetu, virkni og stuðningi fyrir allt að 35 einstaklinga og að auglýst verði eftir áhugasömum aðilum til að reka það.

Ábyrgð: Skrifstofa öldrunar- og húsnæðismála.

Tímaáætlun: 2019-2020.

Aðgerð B1-6: Að tryggt verði viðhald og og umsýsla á smáhýsum og öðrum sértækum húsnæðisúrræðum fyrir heimilislauða með miklar og flóknar þjónustuparfir í samráði við Félagsbústaði.

Ábyrgð: Skrifstofa öldrunar- og húsnæðismála í samstarfi við Félagsbústaði og skrifstofu eigna

Tímaáætlun: 2020

Markmið B2: Að stytta dvöl einstaklinga í neyðarskýlum.

²⁰ Umrætt úrræði er skilgreint sem fötlunarúrræði á grundvelli laga um málefni fatlaðs fólks með langvarandi stuðningsþarfir nr. 38/2019 en þar sem væntanlegir íbúar munu þurfa þjónustu á grundvelli vímuefnavanda og heimilisleysis er úrræðið tiltekið í stefnunni.

Aðgerð B2-1: Að skilgreint verði ferli sem fer í gang þegar einstaklingur leitar í fyrsta sinn í neyðarrými með það að markmiði að greina þjónustuparfir og vinna einstaklingsáætlun.

Ábyrgð: Þjónustumiðstöð Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða.

Tímaáætlun: 2019.

Aðgerð B2-2: Að skipað verði úthlutunarteymi fyrir sértækt húsnæði fyrir heimilislausa einstaklinga með miklar og flóknar þjónustuparfir og núverandi verklag endurskoðað m.a. með það að markmiði að tryggja að við úthlutun séu íbúa veittar viðhlíandi upplýsingar um réttindi, skyldur og hlutverk þjónustuaðila

Ábyrgð: Skrifstofa öldrunar- og húsnæðismála.

Tímaáætlun: 2020

YFIRMARKMIÐ C:

AÐ ENGINN SEM ER Í ÁHÆTTU FYRIR HEIMILISLEYSI ÚTSKRIFIST AF STOFNUN EÐA VERÐI BORIN/N ÚT ÚR HÚSNÆÐI ÁN ÞESS AÐ ANNAN ÚRRÆÐI STANDI TIL BOÐA

Markmið C1: Að auka samstarf og samráð á milli kerfa og stofnana sem tryggir tímanlega samfellu í þjónustu og undirbýr komu heimilisláusra einstaklinga úr meðferð/stofnanavist/áfangaheimili.

Aðgerð C1-1: Að koma á samráðshópi milli kerfa/stofnana sem hefur yfirsýn yfir þá heimilisláusu einstaklinga sem eru að útskrifast úr stofnanavist/meðferðarheimili/áfangaheimili og aðstoða þá við að komast í öruggt húsnæði.

Ábyrgð: Skrifstofa ráðgjafarþjónustu

Kostnaður: Innan fjárhagsramma.

Tímaáætlun: 2019-2025.

Aðgerð C1-2: Að efla VoR-teymið, með skýrum verkferlum og forgangsöröðun verkefna, sem lið í stuðningi til heimilisláusra einstaklinga sem eru að útskrifast úr stofnanavist/meðferðarheimili/áfangaheimili.

Ábyrgð: Þjónustumiðstöð Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða.

Tímaáætlun: 2020.

Aðgerð C1-3: Að endurskoða verklag og ferli milli Félagsbústaða og þjónustumiðstöðva þegar leigjendur eru í hættu á að vera bornir út úr húsnæði.

Ábyrgð: Skrifstofa öldrunar- og húsnæðismála í samstarfi við skrifstofu ráðgjafarþjónustu.

Tímaáætlun: 2019.

Aðgerð C1-4: Að beita gagnreyndum aðferðum við gerð áhættumats vegna ungmenna sem eru að leiðast úr í heimilisleysi.

Ábyrgð: Deild gæða og rannsókna í samstarfi við skrifstofu ráðgjafarþjónustu

Tímaáætlun: 2020.

YFIRMARKMIÐ D:
AÐ EFLA SAMSTARF VIÐ NOTENDUR

Markmið D1: Við framkvæmd einstaklingsbundinnar þjónustu verði haft samráð við heimilislauða með miklar og flóknar þjónustuþarfir á öllum stigum.

Aðgerð D1-1: Að gagnreyndar valdeflandi aðferðir verði nýttar til markmiðssetninga og mats á árangri þjónustunnar.

Ábyrgð: Verkefnahópur um málefni heimilislauða með miklar og flóknar þjónustuþarfir í samstarfi við deild gæða og rannsókna.

Tímaáætlun: Undirbúningur hefst 2019 og innleiðing 2020-2025.

Aðgerð D1-2: Að setja á fót notendarád fyrir fólk í sértæku húsnæði.

Ábyrgð: Þjónustumiðstöð Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða.

Tímaáætlun: 2020.

Aðgerð D1-3: Við starfsmannaráðningar í sértæku húsnæði og neyðarskýlum sé starfsmaður með eigin reynslu af málaflokknum.

Ábyrgð: Þjónustumiðstöð Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða í samstarfi við skrifstofu mannauðsmála.

Tímaáætlun: 2019-2025.

Aðgerð D1-4: Að framkvæma þjónustukönnun á upplifun notenda af þjónustunni.

Ábyrgð: Deild gæða og rannsókna.

Tímaáætlun: 2021 og 2025.

YFIRMARKMIÐ E:
AÐ EFLA FORVARNIR OG SAMFÉLAGIÐ

Markmið E1: Að húsnæðisöryggi barna og ungmenna, sem eiga foreldra sem eru í áhættu fyrir heimilisleysi, sé í forgangi.

Aðgerð E1-1. Að samstarf þjónustumiðstöðva og Barnaverndar verði formgert í framkvæmdaáætlun um barnavernd til að tryggja að ekki komi rof í þjónustu þeirra ungmenna sem hafa verið til meðferðar Barnaverndar við sjálfræðisaldur. Einnig að vakta sérstaklega aðstæður foreldra sem eru til meðferðar Barnaverndarnefndar og eru án fastrar búsetu.

Ábyrgð: Barnavernd Reykjavíkur í samstarfi við skrifstofu ráðgjafarþjónustu.

Tímaáætlun: 2019.

Aðgerð E1 - 2: Að í húsnæðisáætlun Reykjavíkurborgar verði sérstaklega skoðað með hvaða hætti verði komið til móts við húsnæðisþarfir þeirra ungmenna sem eru til meðferðar hjá Barnavernd Reykjavíkur.

Ábyrgð: Skrifstofa öldrunar- og húsnæðismála í samstarfi við skrifstofu ráðgjafarþjónustu.

Tímaáætlun: 2019-2021.

Aðgerð E1 - 3: Að þeim ungmennum sem fá fjárhagsaðstoð til framfærslu og eru metin í áhættu á heimilisleysi sé fylgt eftir með markvissri ráðgjöf og stuðningi sem stuðlar að virkni og samfélagsþátttöku.

Ábyrgð: Skrifstofa ráðgjafarþjónustu í samstarfi við þjónustumiðstöðvar

Tímaáætlun: 2019-2025

Markmið E3: Að auka samtal við samfélagið um heimilisleysi og mikilvægi þess að fólki bjóðist þjónusta og mæti skilningi í samfélaginu

Aðgerð E3-1: Að vekja athygli á heimilisleysi á alþjóðadegi geðheilbrigðis.

Ábyrgð: Verkefnahópur um málefni heimilisláusra með miklar og flóknar þjónusturþarfir í samráði við heilbrigðisráðuneytið.

Tímaáætlun: 2019- 2025.

Aðgerð E3-2: Að á tímabilinu 2019 – 2025 verði a.m.k. þrisvar sinnum framkvæmd þjónustukönnun meðal notenda.

Ábyrgð: Deild gæða og rannsókna.

Tímaáætlun: 2025.

YFIRMARKMIÐ F:

AÐ TRYGGJA STARFSFÓLKI ÖRUGGT OG HEILSUSAMLEGT STARFSUMHVERFI SEM OG STUÐNING OG TÆKIFÆRI TIL ENDURMENNTUNAR

Markmið F1: Greina og kostnaðarmeta umbætur á starfsumhverfi.

Aðgerð F1-1: Að stofnaður verði starfshópur á árinu 2019 til að vinna að greiningu á starfsumhverfi með tilliti til úrbóta.

Ábyrgð: Mannauðsþjónusta.

Tímaáætlun: 2019-2020.

Aðgerð F1-2: Að tryggja að allir starfsmenn fái þjálfun í skyndihjálp og að henni sé viðhaldið reglulega.

Ábyrgð: Þjónustumiðstöð Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða.

Tímaáætlun: 2019-2020.

YFIRMARKMIÐ G:

AÐ EFLA SAMSTARF VIÐ RÍKIÐ OG FRJÁLS FÉLAGASAMTÖK

Markmið G1: Að hafa virkt samstarf við ríkið og frjáls félagasamtök.

Aðgerð G1-1: Að haldnir verði fundir með helstu hagsmunaaðilum einu sinni á ári þar sem farið verður yfir stöðu málaflokksins og leiðir til úrbóta.

Ábyrgð: Verkefnahópur um málefni heimilisláusra með miklar og flóknar þjónusturþarfir.

Tímaáætlun: 2019-2025.

Aðgerð G1-2: Að taka þátt í viðræðum við ríkið um að sett verði upp annars vegar lágþröskulda heilbrigðisþjónusta og hins vegar neyslurými.

Ábyrgð: Skrifstofa ráðgjafarþjónustu.

Tímaáætlun: 2019 - 2020.

Aðgerð G1-3: Að hafa yfirsýn yfir virkniúrræði og stuðla að aukinni fjölbreytni virkniúrræða í samráði við ríkið og frjáls félagasamtök.

Ábyrgð: Verkefnahópur um málefni heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuparfir.

Tímaáætlun: 2025.

Aðgerð G1-4: Að stofnaður verði samráðshópur ríkis, sveitarfélaga og félagasamtaka um þróun ACT (Assertive Community Treatment Team) sem hefur það hlutverk að leggja fram tillögu um hvernig hægt er að veita heimilislausum einstaklingum með miklar og flóknar þjónustuparfir mestan hluta heilbrigðisþjónustu í nærumhverfi þeirra.

Kostnaður: Kostnaðarmetið árið 2020 í lok viðræðna

Tímaáætlun: 2019 -2020. Viðræður hefjist á árinu 2019

YFIRMARKMIÐ H:

AÐ AUKA RANNSÓKNIR Í MÁLEFNUM HEIMILISLAUSRA MEÐ MIKLAR OG FLÓKNAR ÞJÓNUSTUÞARFIR

Markmið H1: Auka þekkingu á þjónustupörfum heimilislausra sem nýtist í stefnumótun og framkvæmd þjónustu.

Aðgerð H-1: Að koma á fót virku samstarfi við ríkið og háskólasamfélagið í þeim tilgangi að aua rannsóknir og fræðslu um heimilisleysi og öllu því er lýtur að stefnumörkun og þróun þjónustu við heimilislausa í alþjóðlegu samhengi. Helsta markmið rannsókna er að Ísland verði samanburðarhæft hvað varðar rannsóknir og úrræði fyrir heimilislausa

Ábyrgð: Deild gæða- og rannsókna og verkefnahópur um málefni heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuparfir.

Tímaáætlun: 2020-2025.

Aðgerð H-2: Að greina heimilisleysi meðal kvenna í þjónustu velferðarsviðs.

Ábyrgð: Deild gæða- og rannsókna og verkefnahópur um málefni heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuparfir.

Tímaáætlun: 2021-2025.

Aðgerð H-3: Að kanna stöðu heimilislausra einstaklinga með ákominn heilaskaða og dulda fötlun.

Ábyrgð: Deild gæða- og rannsókna og verkefnahópur um málefni heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuparfir.

Tímaáætlun: 2021-2025.

VIÐAUKI I: Hagsmunahópar á fundi velferðarráðs

Eftirfarandi hagsmunahópar mættu á fund velferðarráðs 10. ágúst 2018:

Afstaða (*Guðmundur Ingi Þóroddsson*)

Barnaverndarstofa (*Heiða Björg Pálmadóttir*)

Barka (*Magdalena Kowalska*)

Bót – aðgerðahópur öryrkja og aldraðra (*Helga Björk Magnúsdóttir*)

Draumasetrið (*Elín Arna Arnardóttir Hannam, Ólafur Haukur Ólafsson*)

Félagsbústaðir (*Auðun Freyr Ingvarsson*)

Geðhjálp (*Anna G. Ólafsdóttir, Ólöf Birna Björnsdóttir*)

Geðsvið Landspítala (*Eyrún Thorstensen, Gunnlaug Thorlacius*)

Gistiskýlið Lindargötu (*Þór Gíslason*)

Hjálparstarf kirkjunnar (*Sædís Arnardóttir*)

Hjálpræðisherinn (*Ingvi Kristinn Skjaldason*)

Íbúðalánasjóður (*Una Jónsdóttir, Anna Guðmundsdóttir*)

Krýsuvíkursamtökin (*Kristbjörg St. Gísladóttir*)

Kærleikssamtökin (*Garðar S. Ottesen, Júlíus Þórðarson, Sigurlaug G. Ingólfssdóttir*)

Lögreglan á höfuðborgarsvæðinu (*Jóhann Karl Þórisson*)

Mannréttinda- og lýðræðisráð Reykjavíkurborgar (*Dóra Björt Guðjónsdóttir*)

Notendur þjónustu

Nýtt – Takmark (*Jóhannes Jónsson*)

Rauði kross Íslands (*Marín Þórsdóttir, Úlfhildur Ólafsdóttir*)

Rótin (*Katrín G. Alfreðsdóttir*)

Samhjálp (*Vörður Leví Traustason, Guðmundur Sigurbergsson*)

SÁÁ (*Valgerður Rúnarsdóttir, Hugrún Hrönn Kristjánsdóttir*)

Skipulags- og samgönguráð Reykjavíkurborgar (*Sigurborg Ósk Haralsdóttir*)

Skrifstofa eigna og atvinnuþróunar (*Óli Jón Hertevig, Daniela Katarzyna Zbikowska*)

Velferðarráðuneyti; skrifstofur félags- og heilbrigðisþjónustu (*Rún Knútsdóttir, Bryndís Þorvaldsdóttir, Ingibjörg Sveinsdóttir*)

Velferðarvaktin (*Vilborg Oddsdóttir*)

Vettvangs- og ráðgjafarteymi (VoR) (*Þór Gíslason*)

Þjónustumiðstöð Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða (*Sigrúður Erla Arnardóttir*)

Öryrkjabandalag Íslands (*Aðalsteinn Sigurðsson*)

Eftirfarandi hagsmunahópar mættu á fund velferðarráðs 20. febrúar þar sem kynning á vinnu stýrihópsins fór fram:

Aðgerðahópur háttvirtra öryrkja og aldraðra (*Helga Björk Magnúsdóttir Grétudóttir*)

Félagsbústaðir (*Sigrún Árnadóttir*)

Rótin (*Kristín I. Pálsdóttir*)

Öryrkjabandalagið (*Halldór Sævar Guðbergsson*)

Draumasetrið (*Ólafur Ólafsson*)

Kærleikssamtökin (*Sigurlaug Ingólfsdóttir*)

Rauði Krossinn í Reykjavík (*Svala Jóhannesdóttir*)

Afstaða félag fanga á Íslandi (*Guðmundur Ingi Þóroddsson*)

Krýsuvík meðferðarheimili (*Kristbjörg St. Gísladóttir*)

Göngudeild SÁÁ (*Karl S. Gunnarsson*)

Félagsbústaðir (*Birgir Ottesen*)

VIÐAUKI II: Ethos skilgreining

Ethos skilgreining

Hér eftir kemur nánari útlitun á hverjum flokki fyrir sig. **Verðið er að vinna að frekari uppsetningu töflunnar og mun hún útlitslega séð taka breytingum.**

Á götunni:

1. *Einstaklingar sem búa á víðavangi við slæmar aðstæður/skilyrði, í opinberum rýmum/svæðum og/eða úti við.*
 - Viðkomandi býr á götunni eða í opinberu rými og/eða á opinberum stöðum í óþökk og/eða leyfisleysi sem ekki telst viðunandi til dvalar.

Húsnæðisleysi:

2. *Einstaklingar sem búa í neyðarskýlum,*
 - t.d. Gistiskýlið og Konukot. Viðkomandi á hvergi fastan dvalarstað og nýtir sér þjónustu gistiskýla á næturnar.
3. *Farfuglaheimili fyrir heimilislausu, tímabundið gistiheimili eða tímabundin gistaðstaða.*
4. *Einstaklingar sem búa í athvörfum fyrir konur eða í Kvennaathvarfi.*
 - Viðkomandi dvelur tímabundið í athvarfi vegna ofbeldis heima fyrir og á ekki afturkvæmt.
5. *Einstaklingur í tímabundnu húsnæði fyrir innflytjendur.*
6. *Einstaklingar sem eru að ljúka stofnanavist innan þriggja mánaða.*
 - Svo sem fangelsi, sjúkrastofnanir, meðferðarstofnanir og áfangaheimili.
 - Gera má ráð fyrir að viðkomandi verði heimilislaus að sjúkravistun eða afplánun lokinni þar sem ekki er vitað um neinn ákveðinn dvalarstað fyrir viðkomandi. Viðkomandi dvelur jafnvel lengur á stofnuninni en þörf er á vegna skorts á húsnæði.
7. *Einstaklingar sem njóta langtímahúsnæðisúrræðis vegna heimilisleysis.*
 - Stuðningssambýli fyrir heimilislausu, t.d. langtímabúsetu- og stuðningsúrræði.

Ótryggar húsnæðisaðstæður:

8. *Einstaklingar sem búa við ótryggar aðstæður.*
 - Viðkomandi býr tímabundið hjá fjölskyldu og/eða vinum eða í ólöglegu húsnæði. Viðkomandi dvelur í hefðbundnu húsnæði tímabundið og/eða án formlegs leigusamnings eða búa í húsnæði sem ekki telst viðunandi til dvalar. Þeir einstaklingar teljast þar með í áhættuhóp á að verða heimilislausir.
9. *Einstaklingar sem búavið þær aðstæður að eiga hættu á að missa húsnæðið sem það býr í.*
10. *Einstaklinga sem búa við ógn vegna ofbeldis.*

Ófullnægjandi húsnæðisaðstæður:

11. Einstaklingar sem búa við óhefðbundnar húsnæðisaðstæður s.s. hjólhýsi og í byggingum sem eru ekki ætlaðar til búsetu.
12. Einstaklingar sem búa í óíbúðarhæfu húsnæði
13. Einstaklingar sem búa í húsnæði með of mörgum í sama rými.

VIÐAUKI IV: Heimili og úrræði fyrir heimilislausa einstaklinga sem eru að ljúka áfengis- eða vímuefnaferð.

Áfangaheimili fyrir einstaklinga sem hætt hafa vímuefnaneyslu

Áfangaheimili (halfway house) er tímabundið húsnæði til að leysa bráðan húsnæðisvanda þeirra sem hafa átt við áfengis- og annan vímuefnavanda að stríða og eru í virkri endurhæfingu eftir meðferð. Áfangaheimili er hugsað sem millibilsástand á milli meðferðar og sjálfstæðs lífs utan stofnunar. Yfirleitt er um að ræða húsnæði með nokkrum einstaklingsherbergjum og sameiginlegri stofu, eldhúsi, snyrtingu og þvottahúsi ásamt því að í boði er fullt fæði. Að öðru leyti er þjónusta í lágmarki og heimilisfólk greiðir lágmarksleigu fyrir dvölinu og fyrir fæði. Markmið með áfangaheimilum sem velferðarsvið Reykjavíkurborgar kemur að með eigin rekstri eða í samvinnu við aðra aðila, er að bjóða einstaklingum sem hætt hafa neyslu áfengis og annarra vímuefna öruggt heimili, stuðning og aðhald meðan þeir aðlagast samfélaginu á nýjan leik. Jafnframt að auka lífsgæði þeirra og möguleika á að ná tökum á lífi sínu. Endurhæfing og stuðningur og ráðgjöf er ætíð ætlað að fara fram í nánú samstarfi við heimilismenn.

1. Miklabraut

Á áfangaheimilinu eru sérherbergi fyrir átta karla með aðgengi að sameiginlegri aðstöðu. Markmið er að veita einstaklingum sem hafa átt erfitt með að ná tökum á áfengis- og /eða vímuefnavanda tímabundið öruggt heimili og veita þeim víðtækan stuðning sem lið í endurhæfingu og aðlögun að sjálfstæðri búsetu. Gerður er dvalarsamningur þar sem kveðið er á um réttindi og skyldur sem fylgja búsetu á áfangaheimilinu. Íbúar greiða húsaleigu og fyrir fæði. Samhjálp rekur úrræðið á grundvelli þjónustusamnings við Reykjavíkurborg.

2. Brautin við Snorrabraut

Sérherbergi fyrir níu karla með aðgengi að sameiginlegri aðstöðu. Markmið er að veita einstaklingum sem hafa átt erfitt með að ná tökum á áfengis- og /eða vímuefnavanda tímabundið öruggt heimili og veita þeim víðtækan stuðning sem lið í endurhæfingu og aðlögun að sjálfstæðri búsetu. Gerður er dvalarsamningur þar sem kveðið er á um réttindi og skyldur sem

fylgja búsetu á áfangaheimilinu. Íbúar greiða leigu og fyrir fæði. Reykjavíkurborg rekur húsnæðið.

3. Vin við Viðarhöfða

S.Á.Á. rekur áfangaheimilið Vin á grunni þjónustusamnings við velferðarsvið Reykjavíkurborgar þar er pláss fyrir 20 karla í sérherbergi. Sameiginleg aðstaða er fyrir hendi. Markhópur eru sjúklingar sem þarfnast langtíma stuðnings að lokinni meðferð. Íbúar greiða leigu og fæði.

4. Sporið og Brú

Samhjálp rekur áfangaheimilið Sporið en þar er rými fyrir 17 einstaklinga og Brú þar sem eru 19 einstaklingsíbúðir fyrir bæði karla og konur. Íbúar greiða leigu

5. Dyngjan

Líknarfélagið Dyngjan rekur áfangaheimilið Dyngjuna fyrir 14 konur Flestar búa í tvíþýli en reynt er að taka tillit til sérþarfa heimilismanna og eru börn kvenna sem þar dvelja ávallt velkomin í heimsókn. Markhópur eru konur sem eru búnar að ljúka meðferð og þurfa stuðning við að hefja ábyrgan og neyslulausan lífstíl. Íbúar greiða leigu og fæði.

6. Nýtt takmark, Barónsstíg.

Nýtt takmark rekur áfangaheimili að Barónsstíg fyrir einstaklinga sem lokið hafa vímuefnamedferð. Á heimilinu er rými fyrir 15 karlmenn og þar af eru þrjú þríþýli. Auk þess leigir Nýtt takmark fjögurra herbergja íbúð af Félagsbústöðum en þar búa þrír karlmenn. Íbúar greiða leigu og fæði.

7. Draumasetrið

Spörvar Líknafélag rekur Draumasetrið en þar eru rými fyrir 41 einstakling, bæði konur og karla með sameiginlegri aðstöðu. Íbúar greiða leigu og fæði.

[Úrræði/þjónusta sem leiða til skaðaminnkunar og er fyrir heimilislausu einstaklinga sem með miklar og flóknar þjónustuparfir.](#)

1. Vettvangs- og ráðgjafarteymi

Á þjónustumiðstöð Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða er starfrækt vettvangs- og ráðgjafarteymi (VoR-teymi). Vettvangs- og ráðgjafarteymið hefur yfirsýn yfir stöðu heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuparfir og vinnur að forvörnum með því að sinna gestum sem koma í neyðarskýli í samstarfi við ráðgjafa á öllum þjónustumiðstöðvum borgarinnar. Auk þess sinnir VoR vettvangsstarfi og tilfallandi verkefnum sem upp koma varðandi markhóp þjónustunnar. Helstu verkefni VoR eru að styðja einstaklinga sem tilheyra markhópi þjónustunnar við að halda heimili m.a. á grundvelli hugmyndafræði HF, vera málsvari þeirra þegar þeir óska eftir því, styðja þá við að tengjast öðrum stofnunum þegar þörf er á og veita stuðning við að sækja aðra þjónustu. Vettvangs- og ráðgjafarteymið uppfyllir skilyrði ICM (Intensive Case Management) en auk þess hefur þjónusta VoR teymis færst í hreyfanlegu form og sveigjanleiki aukist út frá þörfum hvers og eins einstaklings sem þiggur þjónustu.

2. Gistiskýlið

Í Gistiskýlið á Lindargötu er neyðarahvarf fyrir 25 heimilislausu karla og þar skjól til einnar nætur í senn. Gistiskýlið er opið alla daga ársins, opnar kl. 17.00 og lokar kl. 10.00 daginn eftir.

Í boði er kvöldhressing og morgunmatur fyrir dvalargesti. Gestumr Gistiskýlisins býðst þjónusta VoR-teymisins. Dvalargestir greiða ekki fyrir gistingu né fæði. Aðgangur er að salernum Gistiskýlisins yfir daginn og eins hafa einstaklingar sem eru veikir geta dvalið þar að degi til.

3. Konukot

Konukot er neyðarathvarf fyrir átta heimilislausar konur en auk þess er eitt neyðarrými og er skjól til einnar nætur í senn. Konukot er opið frá kl. 17.00 til kl. 11.30 daginn eftir. Boðið er upp á léttan kvöldverð og morgunverð. Dvalargestir geta þvegið af sér og farið í bað auk þess sem konurnar geta fengið fatnað. Gestir Konukots njóta þjónustu VoR-teymisins. Gestir greiða ekki fyrir gistingu né mat. Reykjavíkurdæld Rauða krossins rekur Konukot á grunni þjónustusamnings við velferðarsvið Reykjavíkurborgar

4. Smáhýsi

Í dag rekur velferðarsvið Reykjavíkurborgar fjögur Smáhýsi. Um er að ræða sjálfstæða búsetu heimilislausra sem byggir á HF hugmyndafræðinni. Smáhýsin eru 25 m² að stærð. Markmið með úthlutun í smáhýsi er að veita öruggt húsnæði þeim einstaklingum og þörum sem erfiðlega hefur gengið að útvega búsetuúrræði vegna áfengis- og/eða vímuefnaneyslu, annarra veikinda eða sérþarfa. Íbúar þiggja stuðning í formi innlita og eftirlits sem grundvallast á dvalarsamningi með ákvæði um greiðslur vegna húsnæðisins. Íbúum smáhýsa stendur til boða að gera einstaklingsáætlun um þjónustu VoR teymis og geta fengið innlit frá teyminu alla virka daga. Þjónusta við íbúa smáhýsanna er sinnt með daglegu innliti af VoR-teymi velferðarsviðs.

5. Miklabraut 20 – heimili fyrir geðfatlaða karla með miklar og flóknar þjónustuparfir

Úrræðið er ætlað körlum með tvígreiningu, þ.e. bæði vímuefnavanda og alvarlegan geðvanda, ásamt því að vera með miklar og flóknar þjónustuparfir. Úrræði er skilgreint sem fötlunarúrræði. Ekki er gerð krafa um að íbúar séu hættir notkun áfengis og/eða annarra vímuefna. Íbúar hafa allir sérherbergi, setustofa er sameiginleg sem og eldhús og þvottaaðstaða. Boðið er upp á morgunmat og eina heita máltíð á dag. Gert er ráð fyrir að íbúar séu í tengslum við félagsráðgjafa á þjónustumiðstöð sem vinnur, í samvinnu við íbúa og starfsmenn heimilisins, út frá fyrirfram settum markmiðum sem koma fram í samkomulagi um félagslega ráðgjöf. Lögð er áhersla á góða samvinnu við geðheilbrigðiskerfið, áfengis- og vímuefnaeðferðarkerfið og aðra þá sem koma að málum hlutaðeigandi íbúa. Þjónustan er einstaklingsbundin og sveigjanleg. Markmið er að veita einstaklingum sem hafa átt erfitt með að ná tökum á áfengis- og /eða vímuefnavanda tímabundið öruggt heimili og veita þeim víðtækan stuðning sem lið í endurhæfingu og aðlögun að sjálfstæðri búsetu. Gerður er dvalarsamningur þar sem kveðið er á um réttindi og skyldur sem fylgja búsetu á áfangaheimilinu. Íbúar greiða leigu og fæðisgjald

6. Njálsgata – heimili fyrir heimilislausu karla með miklar og flóknar þjónustuparfir

Velferðarsvið rekur heimili fyrir átta heimilislausu karla á Njálsgötu. Íbúar hafa allir sérherbergi, setustofa er sameiginleg sem og eldhús og þvottaaðstaða. Boðið er upp á morgunmat og eina heita máltíð á dag. Úrræðið er ætlað fyrir þann hóp heimilislausra karla sem verst eru settir og erfiðlegast hefur gengið að veita þjónustu. Algengt er að þessir einstaklingar séu með tvíþættan vanda, þ.e. bæði vímuefna og geðvanda ásamt því að vera með miklar og flóknar þjónustuparfir. Ekki er gerð krafa um að umsækjandi sé hættur neyslu áfengis og/eða annarra vímuefna. Gert er ráð fyrir að íbúar séu í tengslum við félagsráðgjafa á þjónustumiðstöð sem vinnur, í samvinnu við íbúann og starfsmenn heimilisins út frá fyrirfram settum markmiðum sem koma fram í samkomulagi um félagslega ráðgjöf. Lögð er áhersla á góða samvinnu við geðheilbrigðiskerfið, áfengis- og vímuefnaeðferðarkerfið og aðra þá sem

koma að málum hlutaðeigandi íbúa. Þjónustan er einstaklingsbundin og sveigjanleg. Íbúar greiða leigu og fæðisgjald.

7. Hringbraut

Hringbraut er úrræði með 11 íbúðum, en þar af eru fimm íbúðir sérstaklega ætlaðar fyrir konur. Íbúðirnar eru hver um 52–54 m². Eitt rými er fyrir eldhús, stofu og svefnherbergi auk þess er í rýminu forstofa og baðbergi. Um er að ræða sjálfstæða búsetu heimilislausra sem byggir á HF hugmyndafræðinni. Úrræðið er fyrir heimilislausar konur og karla með miklar og flóknar þjónustuþarfir og erfiðlega hefur gengið að veita þjónustu. Í sumum tilfellum eru íbúar með tvígreiningar, þ.e. vímuefnavanda og geðvanda en úrræðið sem slíkt er ekki byggt upp með þann hóp í huga. Ekki er gerð krafa um að umsækjandi sé hættur notkun áfengis eða annarra vímuefna. Markmið með rekstri úrræðisins er að skapa heimilislausum konum og körlum öruggt heimili. Þjónustunni á Hringbraut er sinnt af starfsfólki sem er til staðar hluta sólarhringsins. Jafnframt veitir VoR-teymið íbúum stuðning með einstaklingsmiðaðri þjónustu og veitir starfsfólki einnig ráðgjöf t.d. við að fylgja eftir einstaklingsáæltunum íbúar greiða leigu.

8. Víðines

Í desember 2017 ákvað Reykjavíkurborg að koma upp húsnæði í Víðinesi fyrir 14 heimilislausar einstaklinga en um neyðarhúsnæði var að ræða og ætlað til tímabundinnar notkunar. Þegar húsnæðið í Víðinesi var tekið í notkun höfðu skapast þær aðstæður að á tjaldsstæðinu í Laugardal hafði hópur húsnæðislausra einstaklinga neyðst til að dvelja þar um tíma og þótti nauðsynlegt að veita þeim tímabundið húsnæði.

Önnur úrræði

1. Grettistak

Velferðarsvið Reykjavíkurborgar rekur Grettistak sem er endurhæfing og starfsþjálfun fyrir fólk sem hefur verið félagslega óvirkt vegna vímuefnaneyslu og oft þurft að þiggja fjárhagsaðstoð til framfærslu. Ætlast er til að þátttakendur hafi lokið áfengis eða vímuefnamedferðog verið frá vímuefnum í tiltekinn tíma. Markmið úrræðisins er að hjálpar til sjálfshjálpar með því að þátttakendur öðlist fjárhagslegt sjálfstæði og komist á vinnumarkað eða í nám.

2. Barkasamtökin

Barka- samtökin voru upphaflega stofnuð í Póllandi árið 1989 í þeim tilgangi að hjálpa fólki í erfiðum félagslegum aðstæðum. Aðstoðin er byggð á jafningjafræðslu en þeir sem leiða starfið hafa sjálfir verið heimilislausir og búið á götinni í hinum ýmsu borgum Evrópu. Með aðstoð frá Barka náðu þau tökum á eigin lífi og gerðust sjálf leiðtogar Barka. Frá árinu 2012 hafa yfir 1.700 einstaklingar snúið til síns heimalands og öðlast þar betri lífsgæði með stuðningi Barka. Barka- samtökin starfa nú í tíu borgum að Reykjavík meðtalinni. Reykjavíkurborg ákvað í nóvember 2016 að fara þessa leið þar sem hún hefur skilað góðum árangri í öðrum löndum. Verkefnið miðar að því að stuðla að betri lífsgæðum þessa hóps hvort sem í því felst að snúa aftur til heimlands eða vera áfram í Reykjavík. Velferðarsvið Reykjavíkurborgar hefur útvegað starfsmönnum samtakanna aðstöðu í Gistiskýlinu á Lindargötu.

3. Kaffistofa Samhjalpar, Borgartún 1a

Kaffistofa Samhjalpar er í Borgartúni 1a. Kaffistofan er fyrir heimilislausar og er rekin samkvæmt samningi við velferðarsvið Reykjavíkurborgar. Afgreiðslutími hennar er á milli kl.

10:00 og 14:00 alla daga ársins. Gestir greiða ekki fyrir þjónustu á Kaffistofunni en þar er boðið upp á morgunkaffi, meðlæti og heita máltíð í hádeginu.

Spurning um að nefna önnur úrræði t.d.

- Nálaskiptiþjónusta - færanleg heilbrigðisþjónusta rekin af Rauðakrossinum í Reykjavík (Frú Ragnheiður)
- Viðhaldsmeðferð hjá SÁÁ
- Skaðaminnkunarinnlögn (hvíldarinnlagnir á Sjúkrahúsinu Vogu og móttökudeild fíknimeðferðar Landspítala)

DRÖG

VIDAUKI V

Erindisbréf starfshóps um málefni heimilislausra með miklar og flóknar þjónustubarfir

HEIMILDASKRÁ

Áætlun um breytingu á skipulagi og framkvæmd þjónustu fyrir utangarðsfólk, 2017. Sótt af: https://reykjavik.is/sites/default/files/vel_utangardsfolk_minnisblad.pdf.

Bretherton and Pleace, 2018. University of York, Center for Housing Policy. Women and rough sleeping, a critical review of current research and methodology.

Busch-Geertsema, 2014. Housing First Europe - Results of a European Social Experimentation Project.

Edgar, B., 2009. European Review of Statistics on Homelessness. European Observatory on Homelessness. FEANTSA.

Elín Sigríður Gunnsteinsdóttir, 2017. Kortlagning á fjölda og högum utangarðsfólks í Reykjavík.

Ása Guðmundsdóttir, Tilfinningaleg vandamál kvenna í áfengismeðferð.

Í Íslenskar kvennarannsóknir – Erindi flutt á ráðstefnu í október 1995, ritstj. Helga Kress og Rannveig Traustadóttir, útg. Rannsóknastofa í kvennafræðum). Í ritstjórn Helgu Kress og Rannveigar Traustadóttur. Hún birtist hér með góðfúslegu leyfi Rannsóknarstofnunar í jafnréttisfræðum –Ibrahim og Alkire, 2007. Agency and Empowerment. A proposal for internationally comparable indicators. Sótt af: <http://www.outcomesstar.org.uk/about-the-star/what-is-the-outcomes-star/>.

Ibrahim S. og Lkire S., 2007. Agency and Empowerment: A proposal for internationally comparable indicators. OPHI Working Paper Series. Sótt af: <https://www.ophi.org.uk/wp-content/uploads/OPHI-wp04.pdf>.

Kjarninn, 2019. Heimilislausum fjölgað um 95% í Reykjavík á fimm árum. Sótt af: <https://kjarninn.is/frettir/2019-01-23-heimilislausum-fjolgadi-um-95-prosent-i-reykjavik-fimm-arum/>.

Munthe-Kaas, Berg og Blaasvær, 2018. Effectiveness of interventions to reduce homelessness.

Norwegian Ministries, 2014. Housing for welfare National strategy for housing and support services (2014-2020).

Norwegian Ministries, 2014. National strategy for housing and support services (2014-2020).

Pleace, Culhane, Granfelt and Knutagård, 2015. Reports of the Ministry of the environment. The finish homelessness strategy. An international review.

Reykjavíkurborg, 2016. Mannréttindastefna Reykjavíkurborgar.

Reykjavíkurborg. Stefna í málefnum utangarðsfólks 2014-2018.

Socialstyrelsen, 2010. En fast punkt: Vägledning om boendelösningar för hemlösa personer.

Skýrsla heilbrigðisráðherra um mótun stefnu til að draga úr skaðlegum afleiðingum og hliðarverkunum vímuefnaneyslu, til aðstoðar og verndar neytendum efnanna og félagslegum réttindum þeirra, aðstandendum og samfélaginu í heild. (Lög fyrir Alþingi á 145. löggjafarþingi 2015-2016).

The United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2018. Women and Drugs: Drug use, drug supply and their consequences (United Nations publication, Sales No. E.18.XI.9). Sótt af: https://www.unodc.org/wdr2018/prelaunch/WDR18_Booklet_5_WOMEN.pdf.

Umboðsmaður Alþingis. Frumkvæðisathugun vegna húsnæðisvanda þeirra einstaklinga sem falla undir hugtakið „utangarðsfólk“, og þá sérstaklega þeirra sem glíma við fíknivanda, stundum samhliða geðrænum vanda og/eða líkamlegri fötlun, og eru ekki sjálfir færir um að leysa húsnæðismál sín. Mál nr. 9164/2016

University of York, 2018. Homelessness Services in Europe. EOH Comparative Studies on Homelessness. Brussels.

Y-Foundation, 2017. A Home of Your Own. Housing First and ending homelessness in Finland.